

Trolletale

af Martin Hart-Hansen '93

Herlufsholm Skole

Den 14. januar 2023

Kære Herluf Trolle, tillykke med fødselsdagen. 507 år er jo ingen alder. Og til dig, kære Birgitte, tak for Herlufsholm. Tak for at I begge var så fokuserede på at give noget tilbage. Tak for jeres gavmildhed.

Og til alle jer, der er samlet her i denne smukke kirke, godmorgen!

Jeg er helt oppe at køre over, at jeg står her i dag. Egentlig skulle jeg have været trolletaler i 2021 og så sidste år, men som I ved, blev Trollemorgen aflyst de sidste to år, og nu har jeg endelig fået muligheden for at stå her i egen høje person – eller måske ikke så høj, men så i hvert fald i egen normalhøjde person. Og det kan jeg godt afsløre, at jeg er MEGET glad for. For er der noget, jeg har set frem til, er det at få lov til at stå på denne næsten mytiske prædikestol, som er produceret i Abel Schrøders berømte træskærerværksted her i Næstved og skænket til Herlufsholm i 1623 af Palle Rosenkrantz.

For at være helt ærlig da den forhenværende Stander ringede til mig tilbage i november 2019 for at høre, om jeg ville være trolletaler i 2021, var det første, jeg tænkte, at jeg så kunne få lov at stå heroppe, belyst nedefra kun af læselyset og skue ud over en fyldt kirke.

Det kan godt være, at jeg skulle have fokuseret mere på æren i at blive spurgt, fordi det var lige ved, at min hybris resulterede i, at min nemesis blev, at jeg skulle sidde på mit kontor i Bonn i stedet for at stå her, men gudskelov, nu står jeg her!

Nå, men I er jo alle gået glip af min fremragende tale de sidste to år, så jeg har tænkt, at jeg kunne genbruge den – dog med et par mindre opdateringer – så her er et par bevingede ord på denne specielle dag for alle os herlovianere.

Først lige en kort introduktion for jer, som ikke kender mig. Mit navn er Martin Hart-Hansen, og jeg blev student her fra Skolen i 1993 og har siden da boet i ni forskellige lande. Fra Bhutan højt oppe i Himalayabjergene, til Maldiverne hvis højeste punkt er lige godt 2,5

meter over havets overflade. Fra provinsbyen Bonn, til metropolisen New York. I Lucknow i Indien, i Kathmandu i Nepal, og i Bangkok i Thailand.

Som sagt bor jeg lige nu i Bonn, i Tyskland, som er hovedkvarter for en mindre FN-organisation, der hedder UN Volunteers eller FN's frivilligorganisation på dansk. Her er jeg Chief of Staff eller chef for ledelsessekretariatet. Dette er den seneste i en lang række af forskellige stillinger i diverse FN-organisationer gennem de sidste 22 år.

Jeg har siden, jeg blev spurgt, om jeg ville holde Trolletalen, gået og skrevet på den inde i hovedet. Jeg havde rigtig mange rigtig gode ideer, og talen begyndte hurtigt at tage form i mit mentale tekstbehandlingssoftware.

Men så var der en lille aggressiv virus, der udviklede sig i de stakkels dyr, der bliver solgt til mad på Huanan seafood markedet i Wuhan i Kina, som siden da har ændret verden fuldstændigt.

Ikke bare en lille smule, men fuldstændigt.

Intet er det samme som før, og min Trolletale er heller ikke den samme, som den jeg oprindeligt havde tænkt mig at holde, for det kan den ikke være. Jeg kan ikke holde en tale, som er født i en pre-Corona tidsalder, for det ville betyde, at jeg slet ikke har forstået, at verden har ændret sig. Fuldstændigt!

Hvis der er noget, jeg har lært af de sidste tre års Coronadrama, er det, at vi som mennesker er langt bedre til at tage os af hinanden, end mange af os gik rundt og troede. Og ofte har vi gjort det helt uden at forvente noget igen. Vi har gjort det, fordi vi havde samfundssind. Fordi vi forstod, at denne kamp ikke var en kamp, som diverse offentlige myndigheder kunne vinde for os. Den kunne, eller kan kun vindes, hvis vi ALLE hjælper til.

Tidligt i pandemien så vi for eksempel unge mennesker, der tog initiativ til at kontakte ældre naboer eller familiemedlemmer for at hjælpe med indkøb, da det blev oplyst, at ældre borgere var mere udsatte end unge. Og der var diverse Facebook grupper, som prøvede at organisere hjælpen.

Michelin-kokken Rasmus Munk fra restauranten Alchemist omlagde sit køkken på fire dage fra at servere 48 daglige 50-retters molekylærmåltider til 3000 kroner per næse til at producere 600 daglige måltider til hjemløse og andre sårbare borgere med hjælp fra

hundredvis af andre kokke og almindelige borgere, som tilbød hjælp med levering og madlavning.

Vi begyndte alle at tage mundbind på, om vi kunne lide det eller ej, for det viste sig at være et af de bedste midler mod smittespredning, inden vaccinerne blev udviklet.

Jeg kan ikke huske – i min levetid – noget lignede i Danmark. På mange måder var det, som om at vi havde glemt de gamle dyder om fællesskab og samfundssind, og det tog en kæmpe krise som denne pandemi at blive mindet om det.

Ordet ”samfundssind” stammer fra 1936, hvor statsminister Stauning i sin 1. maj tale fremhævede arbejdernes samfundssind gennem fem års krisetid, og igen i 1939 hvor han i en radiotale den 2. september opfordrede befolkningen til at udvise samfundssind og undgå hamstring, da Anden Verdenskrig stod for døren. Altså et ord spundet ud af ekstreme krisetider: den globale økonomiske krise i 1930’erne, Anden Verdenskrig, den globale Coronapandemi og krigen i Ukraine ikke at forglemme. Da tusindvis af flygtninge kom til Danmark i dagene og ugerne, efter at Rusland angreb Ukraine, stod den danske befolkning klar med åbne arme og plads i deres gæsteværelser. Se det var – eller er – samfundssind.

Og måske vi skulle holde fast i det, også når vi forhåbentlig snart er igennem disse kriser. Måske skulle samfundssind være et hverdagsord og en hverdagstankegang?

For vi står faktisk midt i en global krise, som er endnu større og endnu farligere end denne Coronapandemi eller krigen i Ukraine, nemlig den globale klimakrise.

Da jeg for fem år siden holdt jubilæumstalen til min årgangs 25-års jubilæumovre i Helenhallen, talte jeg lidt om, hvad vi som individer kan og bør gøre, for at vi som samfund, land og medlem af verdenssamfundet kan opfylde de 17 bæredygtighedsmål eller Verdensmålene, som FN-medlemslandene blev enige om tilbage i 2015.

Dengang, i 2018, var optimismen stor. Godt nok er verdensmålene meget ambitiøse, men der var en fælles følelse, for at vi sammen kunne nå dem. Vi havde set fremgang over hele linjen.

Og så kom Corona bragende. I den seneste statusrapport fra FN’s generalsekretær kan man læse om, hvordan indbyrdes forbundne kriser bringer hele

bæredygtighedsdagsordenen i alvorlig fare og dermed fare for hele menneskehedens overlevelse.

Ja, det siger den officielle rapport faktisk. Det er alvorligt. Meget alvorligt!

Sammenløbet af kriser domineret af COVID-19, klimaforandringer og diverse konflikter og krige, skaber spin-off-effekter på fødevare- og ernæringsområdet – *vi har alle oplevet de stigende priser på helt almindelige madvarer*, på sundheds- og uddannelsesområderne – *pandemien lagde et ufatteligt pres på sundhedssystemerne verden over, og man taler om en tabt generation af børn og unge, som mistede en-to års normal undervisning i skolerne*, på miljøområdet – *lockdowns betød for eksempel mindre kontrol med ulovlig affaldsdumpning, krybskytteri, og skovrydning og udskydning af vigtige globale miljøforhandlinger*, og på freds- og sikkerhedsområderne – *påvirkning fra krige og konflikter siger sig selv, men klimakrisen og selv pandemien har skabt eller forværret ustabile situationer mange steder i verden*, og disse påvirker alle bæredygtighedsmålene.

At anerkende de områder af bæredygtighedsdagsordenen, der har mistet terræn, er et vigtigt skridt i retning af at genvinde det mistede terræn, men det er lige så vigtigt at identificere områder, hvor der er gjort fremskridt, ofte på et overraskende, organisk niveau uden vejledning fra de nationale regeringer.

Coronakrisen har for eksempel også resulteret i accelereret adgang til grundlæggende sundhedsydelser i mange fattige områder, da der var behov for hurtigt at kunne behandle dem, der var smittet med COVID-19. Og mange steder er disse sundhedsklinikker stadig i brug til gavn for lokalbefolkningerne.

Et andet eksempel er inden for digital omstilling, hvor krisen har tvunget både regeringer og private virksomheder til at tænke alternativt og digitalt i forhold til måden, hvorpå vi arbejder og interagerer – både inden for landets grænser, men så sandelig også internationalt, når det handler om deling af information.

Så det er ikke kun dårlige nyheder. Gudskelov.

Men det betyder altså ikke, at vi alle bare kan læne os tilbage og slappe af. Udfordringerne er stadig større end fremskridtene. Og det er stadig ikke muligt for diverse regeringer at klare ærterne alene. Der er behov for, at alle arbejder sammen. Regeringer, private virksomheder og mennesker.

Og her kommer jeg så tilbage til begrebet samfundssind.

For ligesom vi viste, at vi kunne arbejde sammen for en fælles løsning på Coronakrisen, så skal vi vise, at vi kan arbejde sammen om en løsning på den klimakrise, vi står midt i.

Og alle kan give en hånd. Uanset alder, køn, uddannelse eller indkomst.

Som eksempel på dette vil jeg lige hurtigt give jer et kort resume af den seneste rapport fra Charities Aid Foundation, som gennem de sidste 12-13 år har undersøgt folks gavmildhed i 126 lande verden over i det såkaldte World Giving Index.

Indekset ser på tre mål for gavmildhed ved at spørge de adspurgte om de:

- Har hjulpet en fremmed, eller en som de ikke kendte i forvejen, som havde brug for hjælp
- Har givet penge til velgørenhed
- Har givet deres tid til frivilligt arbejde for en eller anden organisation eller forening

De rangerer derefter landene inden for hvert område og udregner et samlet mål for gavmildhed.

Og resultaterne er mildest talt overraskende.

De fem mest gavmilde befolkninger var i 2020 Indonesien, Kenya, Nigeria, Myanmar, og Australien. Danmark er helt nede på en 40. plads! Og her taler vi selvfølgelig ikke om disse landes regeringer, men om deres befolkninger. Vi taler ikke om gavmildhed i kroner, dollars, shilling, eller anden hård valuta – vi taler om folks villighed til at give deres hjælp, tid og så måske lidt penge også.

Bryder vi det ned i de tre dele, når det handler om at hjælpe en fremmed, har vi Nigeria, Cameroun, Irak, Georgien og Zambia i top-5. Og Danmark på en 82. plads!

Når det handler om at give penge til velgørenhed, har vi Indonesien, Myanmar, Australien, Thailand og Kosovo i top-5, med Danmark på en 17. plads.

Og endelig når det handler om frivilligt arbejde, har vi Indonesien, Tajikistan, Kenya, Nigeria og Mongoliet i top-5, med Danmark på en 49. plads.

Det er helt tydeligt, at man ikke behøver at være rig for at være gavmild. Og så må jeg også sige, at jeg er lidt skuffet over Danmarks placering. Det kan vi godt gøre bedre, kan vi ikke?

Så vidt om gavmildhed. Næste gang du møder en fremmed, som har brug for hjælp, så hjælp. Næste gang du møder indsamlere til velgørenhed, så giv. Og brug én dag om måneden på frivilligt arbejde. Mindst. Der er over en milliard mennesker verden over, der laver frivilligt arbejde hvert år. Det er 12-13 procent af verdensbefolkningen. Hvis vi skulle bruge den samme procentdel på alle jer her i kirken i dag, ville det betyde, at omkring 60 af jer skulle give noget af jeres tid til frivilligt arbejde. Er der 60 af jer, der gør det?

Alt dette bygger samfundssind, hjælper de svagere i samfund og tro det eller ej, det hjælper også dig til en bedre selvfølelse. Det er ikke kun "giv giv giv". Du får også noget igen.

Dette vil selvfølgelig ikke løse alle de kriser, vi står over for. Desværre. Hvis bare det var så let. Men vi skal som individer starte et eller andet sted, og hvis vi individuelt begynder at forstå værdien af samfundssind og tager individuelt ansvar for vores gøren og laden i forhold til klimakrisen – altså rejser mindre eller mere miljøvenligt, spiser lidt mindre kød, sparer på strømmen, skifter til vedvarende energi og i det hele taget forbruger mindre og klogere, så løfter vi samtidigt vores kollektive ansvar over for fremtidens generationer på denne jord. For vores børn, vores børnebørn, vores oldebørn osv. Det er samfundssind med en langsigtet vision, og selvom det måske kan lyde lidt frelst og formanende, er dét det, vi har brug for i dag, for at vores efterkommere kan se lyst på i morgen.

Det var Birgittes og Herlufs gavmildhed, der lagde grunden til Herlufsholm. Det ville derfor være naturligt, hvis vi som diple, gammelherlovianere, forældre, hørere og ansatte på Skolen viste vores respekt og taknemmelighed på samme måde.

Tak for jeres opmærksomhed og på forhånd tak for jeres samfundssind og gavmildhed!

God morgen og glædelig Trolledag!